

Datum
2018-10-24

Diarie nr
5.0-1806-0441

Ert datum
2018-06-19

Er beteckning
M2018/01630/Nm

Vår referens
Anette Björlin

Miljö- och energidepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö
Annika Nilsson
m.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar

Betänkande SOU 2018:34 "Vägar till hållbara vattentjänster"

Statens geotekniska institut (SGI) har av Miljö- och energidepartementet beretts möjlighet att lämna synpunkter på utredningen "Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34)".

Synpunkter lämnas endast på frågor inom SGI:s verksamhetsområden klimatanpassning, effektivare markbyggande och renare mark, och som berör geotekniska säkerhetsfrågor kopplat till ras, skred och stranderosion, samt förorenings spridning i jord, berg och vatten.

SGI:s synpunkter

SGI har noterat att utredningen inte tar upp kopplingen mellan enskilda avlopp, allmänna va-anläggningar, bortledning av vatten och risker för ras, skred och erosion, eller till förorenings spridning som kan ske *till* va-anläggningarna. SGI vill belysa, genom ett antal exempel, att det är nödvändigt att beakta anläggningarnas placering och utsläppspunkter i detta avseende:

- Infiltrationsanläggningar och utlopp från avlopps- och dagvattenanläggningar bör inte anläggas på ett sätt så de kan ge upphov till ras och skred. Det finns exempel där enskilda avlopp, som har placerats nära en känslig slänt mot ett vattendrag, orsakat skred. Likaså kan dagvattenutsläpp i känsliga slänter orsaka erosion som senare kan leda till ras och skred.
- Allvarliga konsekvenser kan uppstå om VA-ledningar brister vid ett ras eller skred vilket kan leda till förorenings spridning och avbrott i vattendistributionen.
- Olika dagvattenlösningar kan påverka grundvattennivåer och bl.a. orsaka sättningar i marken. Exempelvis kan hårdgörning av markytan genom asfaltering medföra att för lite vatten når underliggande jordlager och sättningar i mark och byggnader kan uppstå.
- Det är viktigt att säkerställa att ledningar inte ligger i förorenad mark. Föroreningar kan tränga in i ledningar eller så kan ledningsgravar fungera som spridningsvägar för föroreningar i marken.
- Stranderosion i södra Sverige påverkar va-anläggningar vid känsliga kuststräckor (se exempel bild 1 och 2 i bilagan). Dessa anläggningar kommer i framtiden vara än mer sårbara vid en

framtida havsnivåhöjning. Planerad flytt av anläggningar kommer att bli nödvändigt i vissa områden. Nya anläggningar måste planeras så att de inte påverkas i ett långsiktigt perspektiv.

- Permanentning av fritidshusområden (omvandlingsområden) eller ökande byggrätter, som ofta följer av att kommunen förser ett område med allmänna vattentjänster, kan medföra ökad sårbarhet i områden med risk för översvämning och erosion vid kusten. Det gör det också svårare att planera för en eventuell reträtt i framtiden.
- Det förekommer att dagvattenutsläpp placeras på känsliga sandstränder vid kusten. Det kan leda till erosion och att sedimentdynamiken på stranden påverkas negativt. Sandstränder har inte bara höga rekreativa värden, de utgör även värdefulla ekosystem och kan fungera som skydd vid översvämningar. Ledningar på botten och dagvattenutsläpp i grundområden i anslutning till stränderna kan också medföra negativ påverkan på sedimenttransporten och omgivande värden.

Exemplen ovan visar på vikten av att hantera vattentjänsterna långsiktigt och i ett större sammanhang, såsom ett avrinningsområde eller en kuststräcka, samtidigt som hänsyn måste tas till de lokala förutsättningarna som finns på platsen. Riskområden för ras, skred, erosion och översvämning som pekas ut i kommunernas översiktsplaner har sällan den noggrannheten som ofta behövs för att förstå förutsättningarna lokalt för att hitta lämpliga lösningar. SGI bedömer att kommunernas arbete med att ta fram en plan för vattentjänsterna är en bra bas för att utreda dessa frågor, men att kunskapen om ras, skred, erosion och föroreningsspridning ofta är låg och behöver öka. Utredningen ger förslag som syftar till förebyggande arbete när det gäller skyfall och att kommunen på eget initiativ kan hantera andra frågor. SGI anser att det är nödvändigt att även arbeta förebyggande när det gäller risken för ras, skred och erosion.

Hänsyn behöver också tas till andra påverkansfaktorer och på de samlade (kumulativa) effekterna när det gäller hantering av dagvatten och vattenflöden i ett avrinningsområde. För att bedöma förutsättningar för ras, skred och erosion behöver den samlade bilden av dagvattenutsläpp bedömas, även från vägar och dikningsföretag. Ändrade markförhållande uppströms ett område, t.ex. avverkning av skog, kan ha stor påverkan på vattenförhållandena nedströms. För att kunna utveckla hållbara vattentjänster förutsätts att frågorna hanteras i ett större sammanhang.

SGI håller med utredningen att det behövs tydligare styrning och samverkan mellan nationella myndigheter. Vi vill i detta avseende betona att det är nödvändigt att samverkansplattformen hanterar frågeställningarna i ett större sammanhang och att de kopplar till andra områden, såsom ras, skred, erosion och föroreningsspridning, för att vattentjänsterna ska bli hållbara.

Utifrån beskrivningen ovan föreslår SGI att:

- *Vattentjänsterna* hanteras i ett större sammanhang, längre tidsperspektiv och inkluderar fler områden, såsom ras, skred, erosion och föroreningsspridning, för att de ska bli *hållbara*.
- Det bör framgå i kommunens *plan av allmänna vattentjänster* hur riskområden för ras, skred och erosion ska hanteras, särskilt med hänsyn till framtida klimatförändring som kan ge upphov till flödesförändringar i vattendrag (både orsakad av torka och ökad nederbörd), förändrade grundvattennivåer och havsnivåhöjningar. Vattentjänstlagen kan kompletteras med en skrivning som syftar till att förebygga risken för ras, skred och erosion. Kopplingen till

översiktsplanen och den nya ändringen i PBL (3 kap. 5§ punkt 7¹) bör tydliggöras. Planen behöver ha ett långsiktigt perspektiv för att hantera klimatförändringen.

- *Kunskap om anläggningars placering* för att undvika ras, skred, erosion och föroreningsspridning inkluderas i vägledningarna och i det föreslagna rådgivningsprogrammet, eller tillhandahålls till kommunerna på annat lämpligt sätt. Kunskapen behövs när kommunen ger tillstånd till anläggningar och utövar tillsyn, samt i planeringen av vattentjänster, för att undvika olyckor och skapa långsiktigt hållbara lösningar. SGI kan bidra med kunskap inom detta område.

Beslut

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektör Åsa-Britt Karlsson efter föredragning av klimatstrateg Anette Björlin, som handlagt ärendet. I ärendet har även deltagit geoteknikerna Hanna Blomén och Per Danielsson, samt avdelningschef HannaSofie Pedersen.

Åsa-Britt Karlsson

Anette Björlin

¹ Av översiktsplanen ska framgå kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

Bilaga 1 – Bilder

Bild 1. Dagvattenledning vid erosionsdrabbat kustområde i Trelleborg. Foto: SGI

Bild 2. Dagvattenledning vid erosionsdrabbat kustområde i Trelleborg. Foto: SGI